

Brüssel, 18.7.2017
COM(2017) 376 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Innovatsiooni edendamine Euroopa piirkondades:
vastupanuvõimelise, kaasava ja jätkusuutliku majanduskasvu strateegiad**

{SWD(2017) 264 final}

1. TÄNAPÄEVANE MAJANDUS JA ELi PIIRKONDADE JAOKS ÕIGLANE ÜLEMINEK

Euroopas on pöördeliste muutuste aeg. Üleilmastumine, automatiseerimine, CO₂-heite vähendamine ja digitaaltehnoloogia – kõik need mõjutavad töökohti, tööstussektorit, ettevõtlusmudeleid, majandust ja kogu ühiskonda. Eurooplastel tuleb aidata kohaneda nende põhjalike muutustega ning ELi majanduse vastupanuvõimet tuleb suurendada. Üleilmastumise ohjamist käsitlevas aruteludokumendis¹ esitas komisjon Euroopa elanikele ja piirkondadele avanevad võimalused ja neil lahendada tulevad probleemid. Euroopas tuleb teha ettevalmistusi majanduse ja ühiskonna praeguste struktuuride moderniseerimiseks ja seda protsessi tuleb juhtida, võttes arvesse, et kunagi varem ei ole kohalikud probleemid nii kergesti muutunud üleilmseteks ja vastupidi. Seega on vaja pikaajalist strateegiat, mis hõlmab kõigi tasandite tegevust ja millega käivitatakse tehnoloogia, majanduse ja rahanduse põhjalik muutmine.

ELil on oluline roll kõigi piirkondade ja liikmesriikide innovatsiooni, konkurentsivõime ning püsivate töökohtade loomise ja majanduskasvu edendamise potentsiaali toetamisel. Kõnealuse potentsiaali toetamine on mitme juba läbi viidud regulatiivse algatuse² ja ka investeerimiskava keskne eesmärk, et luua stabiilne hulk projekte, mis on seotud ELi prioriteetidega. Viimastel aastatel on komisjon kutsunud riigi ja piirkondliku tasandi ametiasutusi üles looma aruka spetsialiseerumise strateegiad teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas³. Eesmärk on anda kõigile Euroopa piirkondadele stiimul teha kindlaks oma konkreetset konkurentsieelised, mille alusel määratakse kindlaks 2014.–2020. aastal ühtekuuluvuspoliitika raames teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtavad prioriteetsed investeringud. Seepärast on Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Parlament ja Regioonide Komitee rõhutanud vajadust seda lähenemisviisi süvendada, et tõsta kõigi piirkondade innovatsioonipotentsiaali⁴.

Võttes arvesse vajadust teha koostööd kõigil tasanditel alates kohalikust kuni Euroopa tasandini, et lahendada need küsimused probleemid ja soodustada Euroopa õitsengut tänapäeva maailmas⁵, on käesolevas teatises ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis aruka spetsialiseerumise strateegiat edasi arendatud ja käsitletud järgmisi põhiprobleeme:

- Euroopa piirkondade innovatsioonipotentsiaali ja konkurentsivõime edendamine, mis on püsiva majanduskasvu mudeli aluseks;
- piirkondadevahelise koostöö suurendamine, mis on üleilmse majanduse seisukohast oluline tegur;

¹ Euroopa Komisjoni aruteludokument üleilmastumise ohjamise kohta, COM(2017) 240 final.

² Junckeri komisjoni 10 prioriteeti.

³ KOM(2010) 553 (lõplik).

⁴ Nõukogu 10. juuni 2016. aasta järeldused „Teadusuuringuid ja innovatsiooni soodustav, arukas ja lihtne ühtekuuluvuspoliitika ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid üldisemalt“, Euroopa Parlamendi 14. jaanuari 2014. aasta resolutsioon aruka spetsialiseerumise ja toimivaks ühtekuuluvuspoliitikaks vajaliku tippkeskuste võrgustiku loomise kohta (2013/2094(INI)), Euroopa Parlamendi 13. septembri 2016. aasta resolutsioon ühtekuuluvuspoliitika ning aruka spetsialiseerumise teadus- ja innovatsioonistrateegiate (RIS3) kohta (2015/2278(INI)) ning Regioonide Komitee 22. märtsi 2017. aasta arvamus „Aruka spetsialiseerumise strateegiad (RIS3): mõju piirkondadele ja piirkondadevahelisele koostööle“.

⁵ Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri eessõnast väljaande „Industry in Europe“ (veebruar 2017).

- keskendumine vähem arenenud ja tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele;
- innovatsiooni toetavate ELi programmide ja poliitika täiustamine ja toetumine ühistööle.

Seoses sellega on kavandatud mitmesugused sihipärased katsemeetmed, mille eesmärk on aidata Euroopa piirkondadel kogemusi saada ja töötada välja majandusarengut ja -kasvu hõlmav laiem käsitusviis. Lõppeesmärk on see, et kõik Euroopa piirkonnad saaksid toetuda arukale spetsialiseerumisele, et täiel määral kasutada ära oma potentsiaali minna kaasa tehnoloogiliste muutuste, digitaliseerimise, CO₂-heite vähendamise ja tööstuse kaasajastamisega.

2. ARUKAS SPETSIALISEERUMINE: PIIRKONDLIKUD INNOVATSIOONI, MAJANDUSKASVU JA TÖÖKOHTADE LOOMISE PAKTID

Arukas spetsialiseerumine on osa 2014.–2020. aasta reformitud ühtekuuluvuspoliitikast, mille eesmärk on maksimeerida majanduskasvu ja töökohtade loomisele avalduvat positiivset mõju.

Aruka spetsialiseerumise strateegiate eesmärk on aidata piirkondadel muuta oma vajadused, tugevad küljed ja konkurentsieelised turustatavateks toodeteks ja teenusteks. Strateegiatega seatakse alt üles lähenemisviisi kasutades prioriteediks avaliku sektori investeeringud teadusuuringutesse ja innovatsiooni, et muuta piirkondade majandust, toetudes piirkondlikele konkurentsieelistele ja soodustades turuvõimaluste loomist uutes piirkondadevahelistes ja Euroopa väärtusahelates. Nende strateegiatega aidatakse piirkondadel valmistada ette, kavandada ja toetada majanduse moderniseerimist.

Liikmesriigid ja piirkonnad on üle 120 aruka spetsialiseerumise strateegia väljatöötamiseks kasutanud partnerlust, mitmetasandilist juhtimist ja alt üles lähenemisviisi, mille alusel on kindlaks määratud prioriteedid investeeringute tegemisel teadusuuringutesse ja innovatsiooni ajavahemikul 2014–2020.

Nende prioriteetide rahastamiseks eraldatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist kõnealusel ajavahemikul piirkondadele üle 40 miljardi euro (koos riikliku kaasrahastamisega üle 65 miljardi euro). Teadusuuringute, innovatsiooni ja ettevõtluse toetamisega aidatakse programmiperioodi lõpuks 15 000 ettevõtjal tuua turule uusi tooteid, toetatakse 140 000 idufirmat ja luuakse 350 000 uut töökohta⁶. Lisaks on Euroopa Sotsiaalfondist ette nähtud 1,8 miljardit eurot, et tugevdada inimkapitali teadusuuringute, tehnoloogilise arengu ja innovatsiooni valdkonnas. Kõnealuste strateegiate väljatöötamise protsessis on kindlaks tehtud riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud prioriteedid ning need on ka kaardistatud⁷.

Näiteid aruka spetsialiseerumise strateegiate prioriteetidest⁸

- **Itaalias Emilia-Romagna maakonnas** on piirkondliku partnerluse prioriteediks seatud tervis ja heaolu ning selle partnerluse raames koondatakse põhilised progressi

⁶ Vastavalt aastateks 2014–2020 koostatud riiklikele või piirkondlikele tegevusprogrammidele: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/themes>.

⁷ Andmebaas EYE@RIS3: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/eye-ris3>

⁸ Implementing Smart Specialisation Strategies - A Handbook. Euroopa Komisjon, <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-implementation-handbook>

võimaldavad tehnoloogialahendused ja biomeditsiini saavutused, et töötada välja individuaalselt kohandatavaid täppissiirdamislahendusi ja implantaate.

- **Hispaanias Extremaduras** osalevad põllumajandusettevõtjad ja teadlased kõrgtehnoloogilise põllumajanduse Euroopa võrgustikus, et lahendada probleemid, mis on seotud suutmatusega täita turunõudlust tipphooajal.
- **Soomes Lapimaal** aitas arukas spetsialiseerumine edendada piirkonna juhtpositsiooni Arktika loodusressursside kasutamisel ja turustamisel, tagades samal ajal säästva arengu ja töökohtade loomise.

Regionaalpoliitika investeringute tõhususe tagamiseks tuleb ajavahemikul 2014–2020 enne Euroopa Regionaalarengu Fondist teadusuuringuteks ja innovatsiooniks rahalise toetuse saamist koostada eeltingimusena aruka spetsialiseerumise strateegiad.

Selle protsessi toetamiseks on Euroopa Komisjon loonud aruka spetsialiseerumise platvormi⁹, mille kaudu antakse alates 2011. aastast liikmesriikidele ja piirkondlikele ametiasutustele nõu, kuidas koostada aruka spetsialiseerumise strateegiaid ja neid rakendada. Platvorm hõlmab ligikaudu 170 ELi piirkonda ja 18 liikmesriiki ning sellega soositakse üksteiselt õppimist, andmete kogumist ja analüüsimist ning võrgustike loomist.

Need strateegiad hõlmavad sageli selliseid traditsioonilisi sektoreid nagu põllumajanduslik toiduainetööstus, metsandus, turism ja tekstiilitööstus, mis arenevad järkjärgulise innovatsiooni teel. Ent need hõlmavad ka sektoreid, mis on seotud kesksete progressi võimaldavate tehnoloogialahenduste, innovaatiliste teenuste ja ressursitõhusate lahenduste kasutuselevõtuga energeetika-, transpordi- ja keskkonnavaldkonnas, ringmajanduses, nanotehnoloogias ja tervishoius ning mis võivad panna aluse täiesti uutele turgudele ja tööstusharudele. Nimetatud strateegiad tuginevad koostööle, millega edendatakse nõudluspõhist innovatsiooni ja ühiste lahenduste väljatöötamist.

Need strateegiad on võimas vahend ELi ja riikide tasandil kasutatavate horisontaalsete poliitikameetmete ja vahendite ülekandmiseks piirkondlikule ja kohalikule tasandile ning seeläbi sidemete loomiseks laiemate innovatsiooni ökosüsteemide raames ja sotsiaalse innovatsiooni soodustamiseks. Need aitavad muuta Euroopa majanduse konkurentsivõimelisemaks ja üleilmastumise suhtes vastupanuvõimelisemaks ning nendega tagatakse vajalikud vahendid loodud eeliste õiglase jaotuse kindlustamiseks.

3. PEAMISED VALUPUNKTID JA JÄRGMISED SAMMUD: INNOVATSIOONIPÕHISE MAJANDUSKASVU HOOGUSTAMINE

Ühtekuuluvuspoliitika eeskirjadega ette nähtud hindamised võimaldavad veelgi paremini kindlaks teha praeguse lähenemisviisi tugevaid ja nõrku külgi, kuid on ilmne, et aruka spetsialiseerumise strateegiad on juba praegu oluliselt kaasa aidanud Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika ümberkorraldamisele. Euroopa konkurentsieelis sõltub tema võimest edendada piirkondlikul tasandil uusi kasvumudeleid, suunates investeringuid innovaatilistesse sektoritesse, millel on märkimisväärne kasvupotentsiaal ja kus luuakse suurt lisaväärtust.

Selle saavutamiseks tuleb pöörata tähelepanu neljale kindlaks tehtud valupunktile:

- teadusuuringute ja innovatsiooni süsteemide edasine reformimine piirkondades;

⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

- piirkondliku koostöö suurendamine piiriüleste innovatsiooniinvesteeringute tegemisel;
- teadusuuringute ja innovatsiooni mõju võimendamine vähem arenenud ja tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondades;
- ELi poliitika ja vahendite vahelise koostoime ja täiendavuse ärakasutamine.

3.1. Teadusuuringute ja innovatsiooni süsteemide edasine reformimine piirkondades

Nagu Euroopa poolaasta protsess¹⁰ on selgelt näidanud, on teadusuuringute ja innovatsiooni süsteemide reformimisel piirkondlik mõõde, mis peaks hõlmama kolme läbivat elementi: teadusuuringuid ja innovatsiooni, tööstuslikku üleminekut ning finantseerimist ja investeeringuid¹¹.

Ühtekuuluvuspoliitika raames tehtavate investeeringute eeltingimusena on arukas spetsialiseerumine aidanud ellu viia reforme umbes pooltes liikmesriikides¹² ning leida lahendusi paljudele teadusuuringute ja innovatsiooniga seotud küsimustele. Teatavatel juhtudel aga takistab teaduse, tööstuse, kõrghariduse, avaliku halduse ja kodanikuühiskonna esindajate tasakaalustamata osalus laiemate reformimispuüdluste elluviimist. Seepärast on strateegiates peamiselt keskendutud kapseldunud mõtteviisist lahti saamisele eri haldusasutuste vahelises suhtluses ning mitmetasandilise juhtimise parandamisele.

Reformimispuüdlusi tuleb tõhustada, et edendada toetavat ettevõtluskeskkonda ning tõhusat ja läbipaistvat avalikku haldust ning seeläbi soodustada innovatsiooni, suurendada toodete ja teenuste turu dünaamilisust ning parandada idufirmade asutamise ja kasvamise tingimusi¹³. Samal ajal tuleks nende jõupingutuste kaudu soodustada investeerimist oskustesse ja inimkapitali¹⁴ kooskõlas oskustealase valdkondliku koostöö kavaga¹⁵ ja kõrghariduse uuendatud ELi tegevuskavaga¹⁶, samuti tuleks klastreid paremini kasutada ja toetada VKEdele suunatud poliitikat. Oskustealase valdkondliku koostöö kaval¹⁷ võib selles protsessis olla oluline roll, sest sellega aidatakse tööturul reageerida kogu ELis aset leidvale digitaliseerimisele. Seda täiendab kõrgetasemelist klastripoliitikat käsitlev dialoog¹⁸.

- Komisjon hoogustab oma jõupingutusi, et teha riikide ja piirkondade ametiasutustele taotluse korral ning tihedas koostöös asjaomaste liikmesriikide ja piirkondadega kättesaadavaks kasutada olev ELi toetus, mille eesmärk on hõlbustada teadusuuringute ja innovatsiooni alaste poliitikareformide kavandamist, rakendamist ja hindamist.

¹⁰ Euroopa poolaasta on ELi majandus- ja eelarvepoliitika kooskõlastamise tsüklil. See on Euroopa Liidu majanduse juhtimise raamistiku osa.

¹¹ Euroopa poolaasta teemaleht „Teadusuuringud ja innovatsioon“.

¹² <https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/european-semester-thematic-fiche-research-and-innovation>

¹³ Uuring „Support of ESI Funds to the implementation of the Country Specific Recommendations and to structural reforms in Member States“, Euroopa Komisjon, 2017.

¹⁴ COM(2016) 733 final.

¹⁵ COM(2017) 90 final.

¹⁶ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=7969>

¹⁷ COM(2017) 247 final.

¹⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

Seda dialoogi peetakse eelseisvate Euroopa klastripoliitika foorumi arutelude käigus.

- **Aruka spetsialiseerumise platvormiga** toetatakse jätkuvalt riiklike ja piirkondlike aruka spetsialiseerumise strateegiate rakendamist. Peale selle aitab **programmi „Horisont 2020“ poliitika toetusvahend** liikmesriikidel kõrvaldada takistusi oma teadusuuringute ja innovatsiooni süsteemides, sh neid, mis on seotud aruka spetsialiseerumise strateegiate tõhusa rakendamisega.
- Samuti on liikmesriikidel taotluse korral võimalik kasutada **struktuurireformi tugiteenistust**, et saada abi selliste reformide kavandamisel ja rakendamisel, millega parandatakse ettevõtluskeskkonda ja tööturu olukorda ning tagatakse elanikele täna ja homsel tööturul vajaminevad õiged oskused, haridus ja väljaõpe¹⁹.

Selleks et struktuurireformidega veelgi rohkem innovatsiooni toetada, peaksid liikmesriigid tõhustama Euroopa poolaasta protsessi käigus dialoogi kõikide asjaomaste sidusrühmadega, sealhulgas piirkondade ja kohalike ametiasutustega. Liikmesriigid peaksid aruka spetsialiseerumise strateegiates sisalduvate prioriteetide rakendamiseks parandama teadustöö ja kõrgharidussüsteemi kvaliteeti ja muutma selle avatumaks, tagama teadustöö konkurentsipõhise rahastamise, edendama teadmussiiret, siduma kutsehariduse ja -koolituse innovatsioonisüsteemidega ning panustama kooskõlas uute oskuste tegevuskavaga²⁰ oskuste prognoosimisse ja oskuste nõudlusega vastavusse viimisse.

3.2. Piirkondliku koostöö suurendamine piirkonnaülestes innovatsiooniinvesteeringute tegemisel

Aruka spetsialiseerumise strateegiaid on kasutatud innovatsioonipoliitika tõhustamiseks ja piirkondadevahelise koostöö edendamiseks uutes piiriülestes väärtusahelates. Teadusuuringutes ja innovatsioonis osalejate kokkuviiimine tööstusvaldkonna sidusrühmadega aitab ära kasutada vastastikust täiendavust toodete ja protsesside väljatöötamisel. Sellega soodustatakse era- ja avaliku sektori investeeringute koostoimet ja seeläbi aidatakse luua ja arendada kogu ELi hõlmavaid väärtusahelaid. Asjaomased sidusrühmad peaksid üheskoos looma stabiilse hulga projekte, mis vastavad kindlakstehtud strateegilistele prioriteetidele.

Seega on vaja arendada piirkondadevahelist ja piiriülest mõõdet ning luua selleks piirkondadevahelisi investeerimisvõimalusi, mis aitaksid suurendada piirkondlikku ja kohalikku innovatsiooni, nagu seda on juba tehtud teatise „Puhas energia kõikidele eurooplastele“²¹ kontekstis.

Tihedam strateegiline piirkondadevaheline koostöö ja jätkusuutlikud sidemed piirkondlike ökosüsteemide vahel aruka spetsialiseerumise prioriteetsetes valdkondades aitavad suurendada konkurentsivõimet ja vastupanuvõimet, nagu nähtub Vanguardi algatusest.

Vanguardialgatus majanduskasvu hoogustamiseks aruka spetsialiseerumise kaudu tugineb piirkondade võetud poliitilisele kohustusele kasutada oma aruka spetsialiseerumise strateegiaid uue majanduskasvu edendamiseks alt üles lähenemisviisil põhineva ettevõtlusinnovatsiooni ja tööstuse uuendamise kaudu Euroopa prioriteetsetes valdkondades. Praegu on selle algatusega liitunud kolmkümmend piirkonda.

¹⁹ Struktuurireformi tugiprogramm ajavahemikuks 2017–2020, määrus (EL) nr 2017/825.

²⁰ COM(2016) 381 final.

²¹ COM(2016) 860 final.

Vanguardi algatusega näidatakse eeskuju piirkondadevahelise koostöö ja mitmetasandilise juhtimise arendamisel, et aidata piirkondlikel klastritel ja ökosüsteemidel keskenduda prioriteetsetele valdkondadele muutuvates ja kujunemisjärgus tööstusharudes. Vanguardi algatuses osalevad piirkonnad püüavad kasutada ära aruka spetsialiseerumise strateegiates kindlaks tehtud vastastikust täiendavust, et luua maailmatasemel klastreid ja nende võrgustikke, eelkõige katseprojektide ja ulatuslike näidisprojektide kaudu.

Seda arvestades lõi komisjon aruka spetsialiseerumise platvormi alusel **temaatilised platvormid**, mille puhul keskendutakse tööstuse moderniseerimisele, energiale ja põllumajanduslikule toidutootmisele, et soodustada aruka spetsialiseerumise prioriteetidest lähtuvat piirkondadevahelist koostööd, ja kuhu on kaasatud poliitikakujundajad, teadlased, ettevõtjad, klastrid ja kodanikuühiskond²². Kõnealused platvormid võimaldavad ELi, riikliku ja piirkondliku tasandi poliitikakujundajatel kogemuste ühendamise kaudu tegeleda kõnealuste prioriteetsete küsimustega piirkondlikus kontekstis, kus muutused on kõige märgatavamad.

Aruka spetsialiseerumise temaatilised platvormid koondavad 100 piirkonda, kes teevad praeguseks ühistel teemadel koostööd 17 piirkondadevahelise partnerluse raames, et soodustada innovatsiooni, ühendada väärtusahelaid ja investeerida ühiselt komisjoni talituste toetusel.

- **Tööstuse kaasajastamise platvorm** hõlmab kõrgtehnoloogilisele tootmisele, säästvale tootmisele, biomajandusele, 3D-printimisele, meditsiinitehnoloogiale, innovaatilistele tekstiilidele, tööstusele 4.0, spordile ja uutele nanotehnoloogial põhinevatele toodetele keskenduvat partnerlust.
- **Energeetika platvorm** hõlmab bioenergiale, taastuvale mereenergiale, nutivõrkudele, päikeseenergiale ja säästlikele hoonetele keskenduvat partnerlust.
- **Põllumajandusliku toidutootmise platvorm** hõlmab kõrgtehnoloogilisele põllumajandusele, jälgitavusele, biomajandusele, põllumajanduslikule toidutootmisele ja arukatele elektroonilistele süsteemidele keskenduvat partnerlust.

Tuleb teha täiendavaid jõupingutusi muude suurte Euroopa algatuste lõimimiseks nende platvormidega ja nendega seotud piirkondlike partneritega, et hõlbustada piirkondadevaheliste innovatsiooniprojektide turustamist ja laiendamist ning edendada ühist investeerimist ettevõtlusse. Aruka spetsialiseerumise temaatilisi platvorme tuleks kasutada ka selleks, et tihendada tööstusliku ja tehnoloogilise ülemineku hõlbustamiseks koostööd vähem arenenud piirkondade, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondade ja rohkem arenenud piirkondade vahel.

- Komisjon töötab 2017. aasta lõpuks tihedas koostöös asjaomaste liikmesriikidega välja **katsemeetme**, mille raames tehakse tihedat koostööd viie kuni kümne temaatilise partnerlusega, milles on esindatud poliitikakujundajad, teadlased, ettevõtjad ja muud innovatsioonis osalejad. Katsemeetme väljatöötamiseks antakse toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist.
- Katsemeetme eesmärk on katsetada selliste **piirkondadevaheliste innovatsiooniprojektide turustamist ja laiendamist**, mis aitavad potentsiaalselt luua Euroopa väärtusahelaid. Need partnerlussuhted võiksid hõlmata kõrgtehnoloogilist tootmist ja tööstust 4.0, biomajandust, suurandmeid, energiat, vähese süsinikdioksiidiheitega majandusele üleminekut, keskkonnasäästlikke ja

²² Loodud piirkondlikku partnerlust käsitlevad üksikasjad on esitatud lisatud talituste töödokumendis.

ühendatud liikumisvõimalusi, tervishoidu, küberjulgeolekut, veekasutust ja innovatsiooni traditsioonilistes sektorites. Selles töös tuginetakse tihedatele koostöösuhetele komisjoni talituste ning aruka spetsialiseerumise temaatiliste platvormide raames loodud partnerluse vahel ning muudele asjakohastele ELi innovatsioonialgatustele²³.

Liikmesriigid ja piirkonnad peaksid komisjoni toel toetuma klastritele ja Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi teadmisi- ja innovaatikakogukondadele, et töötada välja stabiilne hulk investimisprojekte, mis vastavad rahastamisvahenditest ja eelkõige Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist toetuse saamise tingimustele, ning aitama kaasata erasektori investeeringuid, toetades innovaatilisi projekte, mille riske võib olla vaja maandada.

Väikeseid projekte saab koondada investimisplatvormidesse, mis võimaldavad kaasata kõige tõhusamal viisil mitmesuguseid ELi vahendeid ja vajaduse korral erasektorit.

3.3. Teadusuuringute ja innovatsiooni mõju võimendamine vähem arenenud ja tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondades

Vähem arenenud piirkonnad seisavad ikka veel silmitsi probleemidega, mis on seotud teadus- ja innovatsioonitaristu killustatuse ja jätkusuutlikkusega, ning sageli on neil raskusi innovatsiooni toetava institutsionaalse ja õiguskeskkonna loomisega²⁴. Arukas spetsialiseerumine puudutab kõiki piirkondi, kuid vähem arenenud piirkondades tuleb eelkõige tähelepanu pöörata inimkapitalile, oskuste arendamisele ja kaasavamale innovatsioonile. Vähem arenenud piirkondades ei ole innovatsioonis osalejatel sageli kuigi tihedaid sidemeid laiemas teadus- ja innovatsioonikogukonna ja üleilmsete väärtusahelatega.

Tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkonnad on vastamisi eriprobleemidega, eelkõige siis, kui sellised muutused on seotud sobivate oskuste puudumise, tööjõu suure ühikukulu ja deindustrialiseerimisega. Sellistel piirkondadel võib olla raskusi piisavate piirkonnaväliste investeeringute kaasamisel, mida on vaja, et soodustada innovatsiooni uute tarneahelate väljatöötamise kaudu, ning nendes piirkondades võivad puududa ka piisavad ettevõtlusstruktuurid teadusuuringuteks ja ettevõtjad, kes võiksid panna aluse tööstuse laiapõhjalisele kaasajastamisele. Peale selle võivad nende nõrgad kohad olla seotud suutlikkusega kasutada ära rahastamisvõimalusi, mida pakutakse Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni ning tööstuse konkurentsivõime programme²⁵ kaudu kättesaadavate vahendite näol, aga samas ei toetata neid ühtekuuluvuspoliitika raames sellisel määral nagu vähem arenenud piirkondi.

Seepärast on üksteiselt õppimise pidev toetamine oluline. Komisjon on selle toetamiseks võimaldanud juurdepääsu sõltumatutele ekspertidele, näiteks tehnilise abi ja teabevahetuse (TAIEX Peer 2 Peer)²⁶ vahendi ning aruka spetsialiseerumise platvormi²⁷ raames. Tänu sellele on piirkonnad saanud järgida parimat tava, võrrelda oma struktuure

²³ Nt programmi „Horisont 2020“ raames toetatav avaliku ja erasektori partnerlus biomajanduse, kõrgtehnoloogilise tootmise ja uue energiatehnoloogia valdkonnas.

²⁴ SWD(2017) 132 final.

²⁵ Programmid „Horisont 2020“ ja „COSME“ (Euroopa programm väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks).

²⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/index.cfm/en/policy/how/improving-investment/taieux-regio-peer-2-peer/

²⁷ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>

maailmatasemel standarditega, kaardistada teadus- ja innovatsioonitegevuse mitmekesisust ja täiendavust ELi piirkondades ning tegeleda oma puudustega.

Kooskõlas uute oskuste tegevuskavaga investeeritakse Euroopa Sotsiaalfondi kaudu inimkapitali ja oskuste arendamisse, nt IKT sektoris, et toetada ettevõtete loomist, e-õiguskeskonda ja e-valitsemist. Euroopa Sotsiaalfondist toetatakse ka vähem arenenud piirkondi, kes ajakohastavad oma haldust, et viia ellu reforme, tagada parem õigusloome ja hea juhtimine.

Tiipstatel tegevuse laiendamise ja osavõtjate arvu suurendamise vajadust toetatakse programmi „Horisont 2020“ raames liitumise ja mestimise meetmete ning Euroopa teadusruumi õppetoolide ja programmi „COST“ meetmete²⁸ kaudu, samuti projekti „Teaduse tiipstateme saavutamine“²⁹ kaudu. Lisaks pakutakse ühtekuuluvuspoliitika raames projekti „Mahajäänud piirkonnad“³⁰ kaudu sihipärast toetust vähem arenenud piirkondadele, et võimaldada rakendada aruka spetsialiseerumise strateegiaid suutlikkuse suurendamise meetmete, haldusreformi ning tõhustatud seire ja hindamise kaudu.

Projekti „Mahajäänud piirkonnad“ raames on Euroopa Komisjoni ja Maailmapanga eksperdid koos Poola riigi ja kohaliku tasandi ametiasutustega teinud viimase aasta jooksul koostööd, et leida lahendused majanduse elavdamiseks Ida-Poolas väikese sissetulekuga Podkarpacie ja Świętokrzyskie vojevoodkonnas. Rakendatavad meetmed hõlmavad teadmiste ülekandmist teadusringkondadest kohalikele ettevõtjatele, nt Podkarpacie lennundustööstuses, piirkondliku ettevõtluskeskkonna ajakohastamist ja kohaliku tööjõu oskuste parandamist.

Osalust aitab veelgi laiendada Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut oma piirkondliku innovatsioonikava kaudu³¹. Digitaalse innovatsiooni keskuste³² üleeuroopalise võrgustiku ja muu teadus- ja innovatsioonitaristu arendamine aitab VKEdel toime tulla digitaliseerimisega.

Suunatud poliitikameetmed võivad aidata rahuldada nende piirkondade erivajadusi ja aidata neil edukalt rakendada oma aruka spetsialiseerumise strateegiaid, kusjuures tähelepanu pööratakse eelkõige üksteiselt õppimisele ning innovatsioonipoliitika rakendamise, juhtimise ja seire hea tava jagamisele.

2017. aasta lõpuks käivitab komisjon tihedas koostöös asjaomaste liikmesriikidega **katsemeetme**, milles osaleb piiratud arv katsepiirkondi, kes soovivad oma aruka spetsialiseerumise strateegiate alusel edendada laiapõhjalist innovatsiooni ja lahendada **tööstusliku üleminekuga** seotud probleemid. Meetme eesmärk on hõlbustada olemasolevate ELi vahendite ja komisjoni hallatavate programmide kombineeritud kasutamist koos ühtekuuluvuspoliitika vahenditega, et kiirendada innovatiivsete lahenduste kasutuselevõttu, kõrvaldada investeerimistakistused, hõlbustada ümberõpet

²⁸ Sellise toetuse andmiseks vähem intensiivselt teadusuuringutega tegelevatele riikidele on ette nähtud umbes 1 % programmi „Horisont 2020“ eelarvest; <https://ec.europa.eu/research/regions/index.cfm?pg=widening>. Programmiga „COST“ toetatakse teadlastevõrgustikku, keskendudes vähem intensiivselt teadusuuringutega tegelevatest riikidest pärit teadlastele.

²⁹ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/stairway-to-excellence>

³⁰ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/ris3-in-lagging-regions>

³¹ <https://eit.europa.eu/activities/outreach/eit-regional-innovation-scheme-ris>. Projekti „Arukat spetsialiseerumist toetav kõrgharidus“ raames antakse piirkondadele nõu, kuidas suurendada kõrgkoolide kaasatust: <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/hess>.

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-innovation-hubs>

ning teha ettevalmistusi tööstuslike ja ühiskondlike muutustega kohanemiseks. Katsemeetme väljatöötamiseks saadakse toetust Euroopa Regionaalarengu Fondist ja sihipäraselt toetust klasterite ja tööstusalaste muutuste Euroopa vaatluskeskusele.

Liikmesriigid peaksid komisjoni kaasabil paremini arvesse võtma vähem arenenud piirkondade vajadusi, pöörates rohkem tähelepanu laiapõhjalisele ja avatud innovatsioonile, uuele koostööpõhisele juhtimisele, uutele piirkondadevahelistele partnerlussuhetele, uute tehnoloogialahenduste kasutuselevõtu võimekuse arendamisele, kohaliku majanduse sidumisele maailmatasemel teadusuuringutega ning ulatuslikumale osalusele üleilmsetes innovatsioonivõrgustikes.

3.4. ELi poliitika ja vahendite koostoime ja täiendavuse ärakasutamine

Praegu on olemas suur hulk piirkondlikke, kohalikke ja Euroopa tasandi poliitikaprogramme ja -vahendeid innovatsiooni, majanduskasvu ja töökohtade loomise või piirkondadevahelise koostöö edendamiseks³³. Neid poliitikaprogramme ja -vahendeid tuleb eri valitsustasanditel omavahel paremini siduda, et suurendada nende mõju Euroopa prioriteetide saavutamisel. Seepärast tuleb oluliste investeeringute tegemiseks täielikult ära kasutada teadusuuringute ja innovatsiooniga seotud ELi vahendite ning ühtekuuluvuspoliitika ja tööstuse konkurentsivõime suurendamise meetmete vahelist koostoimet ja suurendada nende omavahelist täiendavust. Aruka spetsialiseerumisega saab luua raamistiku sellise täiendavuse saavutamiseks³⁴.

Selleks algatas komisjon ajavahemikku 2014–2020³⁵ hõlmavat mitmeaastast finantsraamistikku käsitlevate ettepanekute kontekstis suure hulga eri meetmeid.

Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond, programm „Horisont 2020“ ja ühtekuuluvuspoliitika võimaldavad kombineerida vahendeid ühe ja sama projekti raames. Programmi „Horisont 2020“ ja ühtekuuluvuspoliitikat reguleerivad eeskirjad on viidud omavahel vastavusse kuluvõimaluste lihtsustamiseks ja selleks, et ühtekuuluvuspoliitika vahendeid oleks võimalik suuremal määral kasutada väljaspool programmidega hõlmatud valdkondi. Ka on komisjon avaldanud suunised Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ja ühtekuuluvuspoliitika vahendite kombineerimiseks.

Komisjon on käivitanud mitu algatust (nt projekt „Teaduse tipptaseme saavutamine“ ja kvaliteedimärgise algatus) ning koostanud suunised, kuidas edendada ja hõlbustada koostoime³⁶ saavutamist eri poliitikavahendite vahel. Komisjon on teinud ettepaneku eeskirju veelgi lihtsustada, et hõlbustada programmi „Horisont 2020“ ja ühtekuuluvuspoliitika vahendite kombineerimist, mis praegu on keeruline³⁷.

³³ Piirkondade- ja riikidevahelise koostöö edendamise vahendid on muu hulgas: tehnoloogia ja programmitöö ühisalgatused, avaliku ja erasektori lepinguline partnerlus programmi „Horisont 2020“ raames, Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut, teadmis- ja innovaatikakogukonnad, programmi „Erasmus+“ kuuluvad teadmusühendused ja valdkondlikud oskusuühendused, Euroopa strateegiline klasterpartnerlus, Euroopa ettevõtlusvõrgustik, Euroopa innovatsioonipartnerlus, idufirmade piirkondlik võrgustik ja Interreg.

³⁴ Esmatasandi meetmete kaudu, et valmistada sidusrühmi ette osalema programmis „Horisont 2020“, ning järgneva tasandi meetmete kaudu, et programmi „Horisont 2020“ ja varasemate programmide raames saadud teadus- ja innovatsioonitegevuse tulemustest kasu saada ja neid levitada – ühissätete määruse (EL) nr 1303/2013 I lisa.

³⁵ KOM(2011) 500 lõplik.

³⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

³⁷ COM(2016) 605 final.

Katseprojekt „Teaduse tipptaseme saavutamine“ aitab vähendada ELi piirkondade vahelist innovatsioonialast tasemevahet, kuna sellega toetatakse aruka spetsialiseerumise strateegiate rakendamist ühtekuuluvuspoliitika, programmi „Horisont 2020“ ja ELi muude rahastamisprogrammide vastastikuse täiendavuse suurendamise ja sellest kasu saamise võimaldamise kaudu. **Kvaliteedimärgise algatusega** aidatakse väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel leida Euroopa Regionaalarengu Fondist ja muudest allikatest alternatiivset rahastust innovatsiooniprojektide ideedele, mida programmi „Horisont 2020“ raames hinnati suurepäraseks, aga mida ei olnud võimalik piiratud vahendite tõttu rahastada.

Komisjoni investeerimissaadikud saavad liikmesriikides kohapeal toetada³⁸ ametiasutusi ja projektide elluviijaid, et luua stabiilne hulk projekte, maksimeerida ELi vahendite mõju ja kasutada ära Euroopa investeerimismõustamise keskuse teadmisi³⁹.

Ühtekuuluvuspoliitika programmide⁴⁰ tasandil on täheldatud kooskõlastamise paranemist teadus- ja innovatsiooniinvesteeringute strateegilises haldamises. Projektide tasandil on rollide, kohustuste ja kooskõlastamise suhtes siiski vaja suuremat selgust, eriti seoses toetuskõlblikkuse eeskirjade, hangete ja riigiabi ning riikidevaheliste projektidega⁴¹.

- Komisjon jätkab tihedas dialoogis riiklike ja piirkondlike ametiasutustega tööd selle nimel, et **muuta ELi eri vahendite kombineerimine lihtsamaks** ja maksimeerida investeerimist projektidesse, mis hõlmavad teadustegevust ja innovatsiooni, konkurentsivõimet ning tootlikkust. Komisjon aitab kohapeal investeerimissaadikute abiga ja Euroopa investeerimismõustamise keskuse kaudu maksimeerida erasektori kapitali kaasamist.
- Ka teeb komisjon tihedat koostööd riiklike ja piirkondlike ametiasutustega, **et soodustada ja selgitada eri vahendite kombineeritud kasutamist** riigiabi eeskirjade, riigihangete ja piirkondadevahelise koostöö kontekstis.
- Komisjon uurib võimalusi, kuidas anda abi kohapeal investeerimissaadikute kaudu. Investeerimissaadikud oleksid kohalike sidusrühmade jaoks esimeseks kontaktpunktiks ja nende eesmärk oleks **maksimeerida ELi eri vahendite mõju**. Nad tegutseksid vajaduspõhiselt ja suunaksid konkreetseid taotlused õigetele Euroopa investeerimismõustamise keskuse üksustele, et veelgi soodustada eri vahendite kombineerimist.
- Komisjon esitab sidusrühmadele **põhjaliku teabe toetust pakkuvate osalejate ja piirkondlike ökosüsteemide kaasaegsete vahendite kohta**, et soodustada piirkonnaülest partnerlussuhete loomist ja oskustele juurdepääsu.
- Komisjon jätkab koostööd Euroopa Parlamendi ja nõukoguga koondmääruse⁴² üle praegu peetavate arutelude raames, et veelgi **hõlbustada riikidevaheliste**

³⁸ COM(2016) 581 final.

³⁹ <http://www.eib.org/eiah/index.htm>

⁴⁰ Uute sätete kasutamine Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide programmide kavandamise etapis: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/new_provision_progr_esif_report_en.pdf.

⁴¹ Kõrgetasemeline eksperdirühm lihtsustamise jälgimiseks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saajate huvides: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/hlg_16_0008_00_conclusions_and_recommendations_on_goldplating_final.pdf.

⁴² COM(2016) 605 final.

investeeringute tegemist, nt väljaspool programmidega hõlmatud valdkondi toimuva tegevuse puhul.

Liikmesriigid peaksid tegema tihedat koostööd sidusrühmadega, et saada praegu olemasolevatest lihtsustamisvõimalustest täit kasu. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidega seotud korraldusasutused liikmesriikides peaksid korraldama lihtsustatud temaatilisi konkursse projektide jaoks, mille kohta on Hispaanias, Itaalias, Poolas või Tšehhi Vabariigis välja töötatud hea tava alusel antud kvaliteedimärgis.

4. JÄRELDUSED

EL ja liikmesriigid ning piirkonnad seisavad kõik silmitsi üleilmastumisega seotud väljakutsetega. Uus maailm pakub võimalusi, millest Euroopa peab kinni haarama, tagades samas jätkuvalt, et võimalustega kaasnev kasu jaotuks õiglaselt. Oluline on kasutada innovatsiooni täiel määral ära majanduse ajakohastamiseks, et toetada ELi sotsiaalset mudelit ja Euroopa kodanike elukvaliteeti. Euroopa peab andma oma elanikele, piirkondadele ja tööstusele rohkem mõjuvõimu ja neid kaitsma, et luua eurooplastele jõukust ja vajalikke töökohti. Selleks on vaja, et kõik ELi poliitikameetmed ja vahendid toimiksid kooskõlastatult eri juhtimistasanditel, mis aitaks tagada vastupanuvõimelise, kaasava ja jätkusuutliku majanduskasvu territoriaalsel tasandil.

Seoses sellega on aruka spetsialiseerumise strateegiatest juba kasu, kuna need aitavad parandada ühtekuuluvuspoliitika raames innovatsiooni tehtavate investeeringute kvaliteeti ja neist on seetõttu saanud innovatsiooni hõlmava Euroopa lähenemisviisi lahutamatu osa. Samuti on see muutnud viisi, kuidas Euroopa piirkonnad kavandavad ja rakendavad oma innovatsioonipoliitikat ja kaasavad ettevõtjaid.

Ühtekuuluvuspoliitika praeguste programmidega seni saadud kogemused koos käesolevas teatises esitatud meetmete ja katseprojektidega toetavad järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ettevalmistamist. Sellest tulenevalt jälgib komisjon kõnealuste meetmete rakendamist. Arukas spetsialiseerumine on uus viis teha koostööd ja tagada kohalikul ja piirkondlikul tasandi suurem osalemine otsuste tegemises ning sellest saadavat kasu saab laiendada ELi piirkondade ja ELi kui terviku hüvanguks. Seda lähenemisviisi saab kopeerida ja kasutada laiemas kontekstis kasuliku vahendina ELi tulevase eelarve⁴³ võimalikult tõhusal täitmisel.

⁴³ Euroopa Komisjoni [aruteludokument Euroopa rahanduse tuleviku kohta](#), COM(2017) 358 final.